

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАВДАНЬ ІНСТИТУТУ ВИЩОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

За матеріалами звіту директора на загальних зборах наукових працівників

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5107>

ДРАЧ

Ірина Іванівна

доктор педагогічних наук,
професор, директор
Інституту вищої освіти
Національної академії
педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

Анотація. Діяльність на посаді директора Інституту вищої освіти НАПН України у 2022 р. була спрямована як на оперативне й дієве налагодження функціонування Інституту в умовах війни російської федерації проти України, так і виконання завдань, визначених у «Статуті Інституту вищої освіти НАПН України», «Стратегії розвитку Інституту вищої освіти НАПН України на 2020–2025 роки» та «Програмі кандидата на посаду директора Інституту вищої освіти НАПН України». У статті охарактеризовано результати діяльності Інституту у 2022 р. у порівнянні їх з відповідними здобутками під час атестації наукової установи у 2021 р. Проаналізовано організацію допомоги ЗСУ та підтримки академічного персоналу університетів України, переміщеного з регіонів, що знаходяться у зоні активних бойових дій.

Ключові слова: ключові пріоритети діяльності; реалізація основних завдань Інституту вищої освіти НАПН України у 2022 р.; воєнний стан; післявоєнне відновлення країни.

Повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України спричинила надскладні випробування для всієї країни. Діяльність на посаді директора Інституту вищої освіти НАПН України (далі — Інститут) у 2022 р. була спрямована як на оперативне й дієве налагодження функціонування Інституту в умовах війни, так і виконання завдань, визначених у «Статуті Інституту вищої освіти НАПН України», «Стратегії розвитку Інституту вищої освіти НАПН України на 2020–2025 роки» та «Програмі кандидата на посаду директора Інституту вищої освіти НАПН України».

В умовах війни ключовими залишалися пріоритети управлінської діяльності, визначені у «Програмі кандидата на посаду директора Інституту вищої освіти НАПН України» (Інститут вищої освіти НАПН України, 2021):

- якість персоналу Інституту та його ефективний розвиток;
- подальше згуртування команди Інституту на засадах відкритості, чесності, розподіленого лідерства;
- підтримання атмосфери інноваційності, динамічності, прозорості, відповідальності, взаємної поваги та довіри;
- прагнення до досконалості;
- забезпечення синергії наукової, освітньої та експертної діяльності Інституту;
- розвиток стратегічних партнерств Інституту (національний і міжнародний рівень);
- участь у національних і міжнародних освітніх проектах;
- популяризація кращих практик діяльності вітчизняних університетів на національному, європейському та міжнародному рівнях.

З самого початку війни було оприлюднено звернення вчених Інституту до міжнародної академічної спільноти, в якому засуджено порушення територіальної цілісності й кордонів України з боку росії (Інститут вищої освіти НАПН України, 2022). У зверненні також містився заклик щодо:

- позбавлення російських вчених міжнародних почесних звань та виключення з міжнародних академій;
- виключення російських вчених з наукових і редакційних рад міжнародних періодичних наукових видань;
- заборони участі російських вчених у наукових конгресах, симпозиумах, конференціях, круглих столах та інших наукових заходах;
- припинення всіх форм наукової співпраці з російськими вченими (від грантового фінансування до публікації результатів досліджень у міжнародних виданнях);
- надання фінансової допомоги нашій армії.

Руйнівні наслідки війни для системи вищої освіти України висвітлювалися вченими Інституту на міжнародних заходах: Світланою Калашніковою — на Міжнародній конференції «A cultural relations response to the war in Ukraine» (1 липня 2022 р., Лондон (Велика Британія); Оленою Оржель — на семінарі «Connecting and Supporting Ukrainian Civil Society in Time of War» (11-15 липня 2022 р., Зальцбург (Австрія).

Для допомоги ЗСУ колективом Інституту у травні 2022 р. перераховано заробітну плату за один

день; спільно з Національним Еразмус+ офісом в Україні зібрано кошти у розмірі 37,9 тис. грн для придбання тепловізора науковому працівнику Інституту О. Базелюку, який служить у лавах ЗСУ.

Для підтримки переміщеного з регіонів академічного персоналу університетів України, що знаходяться у зоні активних бойових дій, Інститут виступив співорганізатором (разом з ГО «Інститут лідерства, інновацій та розвитку») ініціативи «Academics to Academics». На допомогу викладачам і дослідникам задля здійснення ними освітньої і наукової діяльності в умовах внутрішнього або закордонного переміщення зібрано 56,5 тис. грн та придбано 3 нових ноутбуки і модернізовано 12 ноутбуків, які передано колегам з Маріупольського державного університету, Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, Донецького державного університету внутрішніх справ.

Заслугує на увагу реалізація основних завдань Інституту у дослідницькій, освітній, експертній та міжнародній діяльності у 2022 р. Реакцією на війну та необхідність післявоєнного відновлення країни стало уточнення тем наукових досліджень, які виконуються в Інституті:

- «Політика та механізми забезпечення ефективності освітньої діяльності в університетах України в контексті євроінтеграції та в умовах воєнного стану і післявоєнного відновлення країни»;
- «Підвищення дослідницької спроможності

Наукові здобутки Інституту

Scopus та Web of Science

У 2022 році вченими Інституту опубліковано 18 одиниць продукції у виданнях, що індексуються у міжнародних наукометричних базах Scopus та Web of Science

2022	2021	2020	2019
18	21	13	4

Співробітники Інституту є членами редколегій зарубіжних і вітчизняних наукових періодичних видань, що індексуються у наукометричних базах даних Scopus та / або Web of Science Core Collection:

- М. Бойченко – «Антропологічні виміри філософських досліджень»;
- В. Зінченко – «Perspectives of Science and Education»; «IOP Science», «AIP Conference proceedings», «Frontiers in Communication»;
- В. Луговий – «Інформаційні технології і засоби навчання»;
- О. Ярошенко – «Bulletin of the Karaganda University Chemistry Series».

INNOVATE

LEAD

INSPIRE

університетів України в умовах війни та повоєнного відновлення у контексті імплементації концепції «Відкрита наука»;

- «Політика та механізми реалізації соціальної відповідальності університетів України в умовах війни та під час повоєнного відновлення країни»;
- «Теоретичні основи і механізми розвитку науково-педагогічного потенціалу університетів України у контексті розширення інституційної автономії та в умовах воєнного стану».

Війна вимагала нестандартних рішень щодо збереження якості персоналу Інституту та його розвитку; забезпечення наукової, експертної, освітньої та міжнародної діяльності в екстремальних умовах. Проаналізуємо результати діяльності Інституту у 2022 р., порівнюючи їх з відповідними здобутками під час атестації наукової установи у 2021 р.

Рівень кваліфікації наукових кадрів. Чисельність висококваліфікованих наукових працівників (докторів наук і докторів філософії (кандидатів наук) станом на 01 січня поточного року стосовно загальної чисельності наукових працівників (з урахуванням кількості сумісників) становить 94 % (докторів наук — 19 (56 %), кандидатів наук — 13 (38 %)). Цей показник не зазнав змін порівняно з атестацією 2021 року, що свідчить про збереження колективу Інституту. (До відома: для атестації наукових установ найвища оцінка

5 балів, якщо значення показника понад 41 %).

Публікаційна активність вчених Інституту:

- кількість публікацій вчених установи у виданнях, що індексуються у базах даних Scopus та/ або WoS, у 2022 р. — 19;
- кількість вчених установи, які мають публікації у виданнях, що індексуються у базах даних Scopus та/ або WoS, у 2022 р. (станом на 1 січня 2023 р.) — 14;
- частка вчених установи, які мають публікації у виданнях, що індексуються у базах даних Scopus та/ або WoS, у 2022 р. (станом на 1 січня 2023 р.) — 41,1 %.

Публікації у наукометричних базах Scopus та/ або WoS підготували М. Бойченко, О. Бородієнко, В. Ворона, М. Дебич, І. Драч, В. Зінченко, В. Луговий, Ю. Мелков, О. Петроє, О. Слободянюк, О. Слюсаренко, Ж. Таланова, К. Трима, Л. Червона.

Порівняльний аналіз показників публікаційної активності вчених Інституту у 2022 р. та під час атестації наукової установи у 2021 р. представлено у таблиці (табл.1).

Таким чином, значення всіх показників публікаційної активності вчених Інституту у 2022 р. збільшилося, що свідчить про результативність зусиль членів колективу.

Для підтримки та розвитку наукових фахових видань Інституту у 2022 р. оновлено редакційні колегії наукових журналів «Філософія освіти.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз показників публікаційної активності вчених Інституту вищої освіти НАПН України

Назва показника	Значення показника, 2022 р.	Значення показника, 2021 р.
Кількість публікацій у закордонних наукових журналах, що індексуються у Scopus та/ або WoS за останні 3 роки, у розрахунку на одного наукового працівника, одиниць/осіб	0,55	0,22
Кількість монографій, енциклопедій, словників та підручників (без врахування навчальних посібників), збірників наукових праць, збірників документів і матеріалів, наукових довідників або покажчиків тощо, виданих в Україні і за кордоном за останні 3 роки, у розрахунку на одного наукового працівника, одиниць/осіб	0,5	0,42
Тези та матеріали наукових конференцій, виданих в Україні і за кордоном за останні 3 роки, у розрахунку на одного наукового працівника, одиниць/осіб	2,4	1,2
Кількість публікацій у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, за останні 3 роки, у розрахунку на одного наукового працівника, одиниць/осіб	1,39	1,09

Philosophy of Education» та «Університети і лідерство». Число журналу «Філософія освіти» 28(1) присвячено спротиву України у загарбницькій війні рф проти неї. Змінено тематичну спрямованість наукового журналу «Університети і лідерство», зокрема вилучено спеціальність «033 Філософія». Розроблено новий дизайн обкладинки, верстки статей. Оновлено структуру статей, удосконалено політики видання, вимоги до рукописів тощо (Бойченко, 2022).

Основні результати експертної діяльності наукових працівників Інституту є такі:

- участь у робочих групах та підготовка пропозицій до Плану відновлення України (Освіта і наука);
- експертиза і підготовка пропозиції до 19 законодавчих і нормативно-правових документів;
- методична експертиза 6 проектів стандартів вищої освіти;
- акредитаційна експертиза 5 освітніх/освітньо-наукових програм;
- методична експертиза силабусів 21 навчальної дисципліни, що викладаються у Маріупольському державному університеті та Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля.

Розширилася співпраця із закладами вищої освіти задля впровадження результатів досліджень, які виконуються в Інституті. Зокрема, у відділах Інституту пройшли стажування науково-педагогічні працівники:

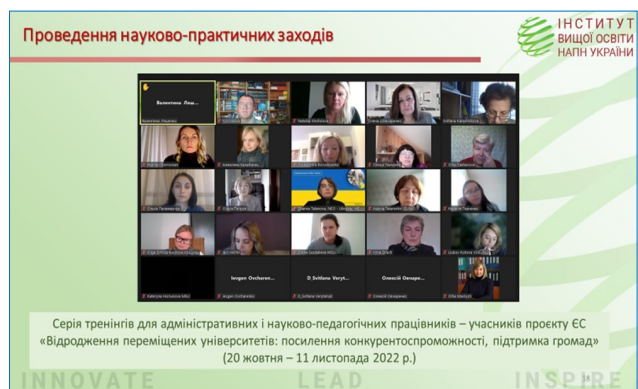
- кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Л. Даниленко, В. Голубь, І. Плотницька) (Даниленко та ін., 2022);
- кафедри філософії, соціології та соціальної

роботи Херсонського державного університету (С. Копилова, Т. Черкашина, Т. Швець).

Викладачами зазначених університетів відзначено актуальність тематики наукових досліджень, які виконуються в Інституті. Корисним для викладачів виявилось ознайомлення з провідними тенденціями розвитку Європейського простору вищої освіти, Європейського дослідницького простору, проаналізованими у наукових працях Інституту. За результатами стажування перелік рекомендованих джерел з дисциплін, що викладаються, доповнено науковими працями, підготовленими в Інституті.

У 2022 р. Інститут брав участь у 3 міжнародних проектах:

Проект ЄС «Відродження переміщених університетів: посилення конкурентоспроможності, підтримка громад» (REDU, <https://ihed.org.ua/internationalization/redu/>) (2020-2024 pp.). Здійснено методичну експертизу силабусів і вдосконалення 21 навчальної дисципліни, що викладаються у Маріупольському державному університеті та Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля; проведено 21 тренінг, у тому числі за участю британських експертів, спільно з Національним Еразмус+ офісом в Україні для адміністративних та науково-педагогічних працівників (168 осіб) переміщених університетів; організовано і проведено I Міжнародну науково-практичну конференцію «Особистість, університет, суспільство: виклики взаємодії та розвитку» (Інститут вищої освіти НАПН України, 2020b);

Серія тренінгів для адміністративних і науково-педагогічних працівників — учасників проекту ЄС «Відродження переміщених університетів: посилення конкурентоспроможності, підтримка громад»

Проект Програми ЄС Еразмус+ «Центри сертифікації викладачів: інноваційні підходи до досконалості викладання» (UTTERLY, <https://>

ihed.org.ua/internationalization/utterly/) (2021-2024 роки). Відбувся візит (міжнародне стажування) до Університету Версаль-Сен-Кантен-ан-Івлін (Франція) О. Паламарчук та Н. Шофолової; проаналізовано та узагальнено досвід імплементації парадигми вдосконалення викладання в університетах України (С. Калашнікова, О. Оржель, О. Паламарчук, І. Власова, Н. Базелюк, О. Базелюк) (Інститут вищої освіти НАПН України, 2020с);

Проект Британської Ради в Україні «Програма вдосконалення викладання у вищій освіті» (https://ihed.org.ua/internationalization/tehe_ukraine/) (2019-2022 роки). Проведено 9 тренінгів з впровадження парадигми вдосконалення викладання для науково-педагогічних працівників 10 університетів України (40 учасників) (Інститут вищої освіти НАПН України, 2020d).

Тренінг «Інтернаціоналізація вищої освіти», 12-13 грудня 2022 р., м. Трускавець

В рамках міжнародного наукового співробітництва О. Бородієнко взяла участь у з'їзді Association for Slavic, East a European, & Eurasian Studies (США) та здійснила віртуальний візит до Northwestern University (США) (Бородієнко, 2022); К. Трима проходить міжнародне наукове стажування, отримавши стипендію Вільного університету Берліна в рамках стипендіальної Програми для вчених з України.

В Інституті проведено науково-практичні заходи відповідно до плану роботи НАПН України:

- XI Міжнародна науково-практична конференція «Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу. Відновлення: виклики, підходи та інструменти» (8 листопада 2022 р.) (Інститут вищої освіти НАПН України, 2022b);

- Міжнародна конференція «Особистість, університет, суспільство: проблеми взаємодії та розвитку» (30 листопада 2022 р.) (National Erasmus+ Office in Ukraine, 2022);

- виступ з науковою доповіддю «Забезпечення якості підготовки докторів філософії за спеціальністю «011 Освітні, педагогічні науки» в Інституті вищої освіти НАПН України» на засіданні Президії НАПН України» (19 травня 2022 р.) (Калашнікова та ін., 2022).

Відповідно до плану роботи Інституту проведено:

- Круглий стіл «Вища освіта в плані відновлення України: методологічний аспект» (18 серпня 2022 р.);

- Круглий стіл «Глобалізація вищої освіти (національний та інституційний рівні)» організований Інститутом вищої освіти НАПН України спільно з Інститутом філософії імені Григорія Сковороди НАН України (29 листопада 2022 р.).

Для реалізації освітньої діяльності в Інституті:

- здійснено набір аспірантів на освітньо-наукову програму «Політика і лідерство у вищій освіті»;

- розроблено План заходів щодо вдосконалення діяльності аспірантури в 2023 р.;

- оновлено зміст ОНП «Політика і лідерство у вищій освіті» і «Викладання і навчання у вищій освіті» з врахуванням кращих практик Європейського простору вищої освіти та Європейського дослідницького простору;

- розширено перелік вибіркових дисциплін;
- здійснюється міжнародне стажування викладачів;
- розроблено Положення про наукове керівництво аспірантами;
- розроблено документи для реалізації академічної мобільності здобувачів вищої освіти;
- проведено сесії для аспірантів (жовтень, лютий).

Основними завданнями на 2023 р. визначено наступні:

- поглиблення практичної спрямованості наукових досліджень для їх імплементації у політиках та практиках реформування вищої освіти України;
- орієнтація на збільшення кількості монографій, енциклопедій, словників та підручників, збірників наукових праць тощо;
- виконання наукових досліджень за грантової підтримки Національного фонду досліджень;
- створення докторської спеціалізованої ради Інституту;
- залучення молодих вчених та їх підтримка;
- популяризація видань Інституту у міжнародному науковому просторі, зокрема, збільшення частки статей англійською мовою, залучення до публікації у виданнях зарубіжних вчених;
- забезпечення набору аспірантів на ОНП «Викладання і навчання у вищій освіті»;
- захист дисертацій аспірантами 4 року навчання;
- реалізація 5 міжнародних проектів, з яких 2 (SMART-PL, UNICUM) розпочалися у 2023 р.;
- розширення співпраці Інституту із ЗВО, науковими установами НАПН України, установами НАН України та Всеукраїнською організацією «Український союз промисловців та підприємців»;
- запровадження курсів підвищення кваліфікації для науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Бойченко, М. (ред.). (2022). *Філософія освіти*, 28(1). [https://philosopheducation.com/public/journals/1/advtoc/phed_advtoc_2022_28\(1\)_uk.pdf](https://philosopheducation.com/public/journals/1/advtoc/phed_advtoc_2022_28(1)_uk.pdf)
- Бородієнко, О., Голдберг, Б., & Дрейн, Д. (2022). Віртуальний візит до Північно-Західного університету (США): осмислення досвіду. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 4(1). <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4144>
- Даниленко, Л., Драч, І., Петроє, О., & Скиба, Ю. (2022). Організація стажування науково-педагогічних

працівників в Інституті вищої освіти Національної академії педагогічних наук України у воєнний час. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 4(1). <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4146>

Інститут вищої освіти НАПН України. (2020a). *Стратегія розвитку Інституту вищої освіти НАПН України на 2020-2025 роки*. https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2020/03/Stratehiya-rozvytku-Institutu-vysh-osvity-NAPN_2020-2025.pdf

Інститут вищої освіти НАПН України. (2020b). *Проект ЄС «Відродження переміщених університетів: посилення конкурентоспроможності, підтримка громад» (REDU)*. <https://ihed.org.ua/internationalization/redu/>

Інститут вищої освіти НАПН України. (2020c). *Проект Програми ЄС Еразмус+ «Центри сертифікації викладачів: інноваційні підходи до досконалості викладання» (UTTERLY)*. <https://ihed.org.ua/internationalization/utterly/>

Інститут вищої освіти НАПН України. (2020d). *Проект Британської Ради в Україні «Програма вдосконалення викладання у вищій освіті»*. https://ihed.org.ua/internationalization/tehe_ukraine/

Інститут вищої освіти НАПН України. (2021). *Програма кандидата на посаду директора Інституту вищої освіти НАПН України Драч Ірини Іванівни*. <https://bit.ly/3KPdFb0>

Інститут вищої освіти НАПН України. (2022a, 3 березня). *Слава Україні! Звернення вчених Інституту вищої освіти НАПН України до міжнародної академічної спільноти щодо війни Російської Федерації проти України*. <https://naps.gov.ua/ua/press/releases/2625/>

Інститут вищої освіти НАПН України. (2022b, 9 листопада). *XI Міжнародна науково-практична конференція «Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті болонського процесу. Відновлення: виклики, підходи та інструменти»*. <https://bit.ly/41hJ4s0>

Калашнікова, С., Скиба, Ю., Слюсаренко, О., & Таланова, Ж. (2022). Забезпечення якості підготовки докторів філософії за спеціальністю «011 освітні, педагогічні науки» в Інституті вищої освіти НАПН України: Наукова доповідь на засіданні Президії НАПН України 19 травня 2022 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 4(1). <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4141>

National Erasmus+ Office in Ukraine. (2022, 30 листопада). *I Міжнародна науково-практична конференція «Особистість, університет, суспільство: виклики взаємодії та розвитку» (30.11.2022, онлайн)*. <https://bit.ly/43oGxOz>

IMPLEMENTATION OF THE MAIN TASKS OF THE INSTITUTE OF HIGHER EDUCATION OF NAES OF UKRAINE UNDER MARTIAL LAW

(based on the materials of the director's report at the General Meeting of Scientific Workers)

Iryna Drach

DSc in Pedagogy, Associate Professor, Director, Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. *The activity of the Director of the Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine in 2022 was aimed both at operational and effective adaptation of the Institute functioning in the conditions of the Russian Federation war against Ukraine and fulfillment of the tasks defined in the "Statute of the Institute of Higher Education of NAES of Ukraine", "Development Strategy of the Institute of Higher Education of NAES of Ukraine for 2020-2025" and "Candidate's Program for the Director of the Institute of Higher Education of the NAES of Ukraine". The article describes the results of the Institute activities in 2022 in comparison with the corresponding achievements during the certification of the scientific institution in 2021. The organization of assistance to the Armed Forces of Ukraine and support for academic staff of the universities of Ukraine, displaced from regions located in the zone of active hostilities, was analyzed.*

Keywords: *key activity priorities; implementation of the main tasks of the Institute of Higher Education of NAES of Ukraine in 2022; state of war; post-war recovery of the country.*

Дата публікації: 7 квітня 2023 р.